

פרק ג'

יחידה 7 - הגויים אשר הניח ה' בישראל ועתניאל בן קנד (א - יא)

11

ספר שופטים | פרק ג'

פרק ג'

3. השלימו: בני ישראל שיכחו את ה' "ויבכו את הבעלים" – "ויהר אן ה' בירושאל".
השלימו: ה' מברך אותם ביד ... מלך ...
הנתנו: מטה מבני ...
לעבשים (שנקוב א' ב' ג')
הנתקלו: שאן וזה יכין
רכשו.
זענין: זענין (שנקוב ב' כ' ד' ג').

4. המתבוננו במפה ש惋ואה בשאלת 2 והשיבו: היכן מלך אויב זה?
שאלת הטעינה: מזועה ה' כרכם ריב עם נהר קוקה מדורש שמי מה רוחק יתנען בעם ישראל וניע לארץ ישראל כדי לבכש אותה?

5. לפני הפסוקים, איך יוויעם שעם ישראל החפכל לה?!

6. במה זהה עתניאל בן קנד לדישפט את ישראל?

7. ננד מי הוא יצא למלhotנו, ומה היה תוצאתויה?

שודדים מהדרי חון שנגאים נהרים (מלגותיו של כהן וושענירט)

10

ספר שופטים | פרק ג'

פרק ג'

המשן הביבט		מעשי הפליטים		הפליטים נודדים	
הפליטים הזרים		הפליטים האזרחים		הפליטים נודדים	
ליש	ליש	טחת	טחת	נצען	נצען
טחת	טחת	אמילן	אמילן	דבורה	דבורה
טחת	טחת	טחת	טחת	ריה	ריה
טחת	טחת	טחת	טחת	ריה-ריה	ריה-ריה
טחת	טחת	טחת	טחת	טחת-טחת	טחת-טחת

יחידה 7 - הגויים אשר הניח ה' בישראל ועתניאל בן קנד (א - יא)

- למה הכהונה נארש אומנם של הרו' או תואריבו "לטאותם מם או ירושאל"?
- הנתנו: מפה של פליצים ותבונן בחזרותם הכך (באיה אוו' ברכ' או באיה רוח')
שיכון כל אחד מן הערים והערים: **ציונים.** היפשטי פלישטם.

הקדמה

הפסוקים הראשונים מונים עמים רבים שיישבו בארץ. נסקור בקצרה את מקום יישובם:

- חמשת סרני פלשתים** ישבו באזורי מישור החוף. הפלשתים התגוררו בחמש ערים (עזה, אשקלון, אשדוד, גת ועקרון). לכל עיר היה שליט הנקרא 'סרן'. מקור הפלשתים הוא מהאי כרתים וסביבתו הנמצא באאי יוון.
- הכנעני** ישב לאורך החוף הצפוני והעמקים.
- הzievoni** ישב בצפון הגליל ובמערב סוריה.
- החמי** ישב באזורי לבנון של ימינו. אזור ההתיישבות הדרומי של החווים היה בקצתו הצפוני של החרמון ובשני רכסים גבוהים לאורך דרוםה של סוריה וכן בבקעת הלבנון. אזור ההתיישבות הצפוני של החווים הגיע עד דרך המוביילה לעיר חמת, במרכזה סוריה של ימינו.
- החתי** ישב במקום חיבור שפלת לוד עם עמק איילון.

6. **האמורי** ישב בחלקים של עבר הירדן המזרחי ובחלקים של עבר הירדן המערבי.

7. **הפרזי** ישב באזור הצפון מזרחי של נחלת שבט יהודה ובאזור המזרחי של נחלת בנימין.

8. **היבוסי** התישב בעיקר בעיר ירושלים.

בשונה מעמים הנ"ל שיישבו בסביבות ארץ ישראל, אנו לומדים על מלכות אرم שהגיעה מרחוק כדי לכבות את הארץ. מלכות אرم שכנתה בחבל ארץ הנקרה אرم נהריים. בימינו, אرم נהריים נמצא בצפון סוריה בקרבת הגבול עם טורקיה. בספר בראשית מסופר שחרן שכנתה בחבל ארץ זה, וממנה יצא אברהם לדבר ה' במסעו אל ארץ ישראל, ולשם שולח אברהם את עבדו כדי למצוא איש לבנו יצחק.

אין לנו יודעים מיהו כושן רשותיים, אך כוחו היה רב כיון שלמלכותו שכנה מאות קילומטרים מארץ ישראל ובכל אופן עם ישראל היה משועבד לו.

כגンド כושן רשותיים ניצב עתניאל בן קנז. מהו לנו יודעים על עתניאל בן קנז? עתניאל היה משבט יהודה. הוא מתואר בספר יהושע פרקטו כאיש גיבור ואמיץ שכבש את העיר דביר הנקרה גם קריית ספר. תיאור זה חוזר גם בספר שופטים פרק א', פסוק יג. בימינו העיר דביר מצויה באזור דרום הר חברון.

עיסוק בתכנים המרכזיים

1. מדוע ה' השאיר את הגויים בארץ ובסביבותיה? הלא הם הרעו לעם ישראל?
2. מדוע כושן רשותיים הגיע מרחוק כך כדי לכבות את הארץ ולשלוט על עם ישראל?

אפשרויות ללמידה ולדעת

פסוקים א - ו מונים את עמי הארץ שעמדו כגンド עם ישראל. העמים השפיעו ורבות על התרבות הישראלית עד כדי כך שעם ישראל התחתן עליהם ועבד עבודה זרה. הפסוקים מבארים מדוע השair ה' בארץ ישראל את עמי הארץ. בפסוק א' ובפסוק ד' מבואר שהסיבה אינה אלא לנסות את עם ישראל. פשוט שאין מטרת הניסיון להחליש את העם, אלא לבנות בתוכו קומה שאפשר לבנותה ללא הלחץ החיצוני שנוצר כתוצאה מההשפעה החיצונית.

הארמים, בראשותו של כושן רשותיים, החלו במסע כיבושים נרחב שהגיע לארץ ישראל. לא כתובה מה הסיבה הטבעית בה החלו במסע הכיבושים עד שהגיעו לארץ ישראל. אולם הסיבה הרוחנית ידועה, הליכת ישראל אחרי האילים.

במשך שנים רבות היו ישראל נתונים לכיבוש הארמי. ב策תו פנה עם ישראל בזעקה לכב"ה שיוושיהם. בעתניאל בן קנז בן שבט יהודה, פיעמה רוח ה', שאותה אונקלוס מפרש כ'רוח נבואה', ובזה יצא להושיע את ישראל מיד כושן רשותיים. נצחונו של עתניאל היה מופלא שהרי עתניאל סוחף אחריו את כל ישראל

ומנצה מעצמה גדולה שעד כה שום עם לא עמד כנגדה.

בפסוק י עתניאל מתואר כשופט, מנהיג רוחני, וכיוצא למלחמה, מנהיג צבאי. ניתן לדיק מהפסוק שהוא היה שופט עוד קודם למלחמה. דבר זה מלמדנו שהוא שב את מנהיגותו לא מהצורך להושיע את ישראל אלא כתוצאה מהייתה שופט של ישראל. מנהיגותו הרוחנית והצבאית של עתניאל הם שעמדו לו שבמשך ארבעים שנה לשפט את ישראל.

המסרים העולים מן היחידה

1. **התמודדות עם יצור הרע** - עם ישראל לא נזהר מלובוא ברגע עם גוי הארץ והם הובילו לחטא.
2. **שליב הרוח והחומר** - עתניאל בן קנז מהוות דמות של אדם העוסק ברוח ובחומר ומחבר בהםם בהנהגת עם ישראל.

הצעות להמצאות ולהרחבות

1. מטרת הניסיון אינו בא כדי להחיליש את ישראל אלא לבנות בתוכו קומה רוחנית שלולה הפגישה עם הגויים, לא הייתה יכולה להבנות. ניתן להמיחס עניין זה, במשחק שיגרום לתלמידים להוציא מהם יותר مما שהיו רגילים לעשות עד כה, כגון תחרות ריצה, קפיצה לרוחק ועוד. ישם תלמידים שבהתחלה יאמרו שאינם יכולים, אך הלחץ החיצוני יכול להובילם להישגים גבוהים.
2. להראות לתלמידים במפה את המקומות הבאים: ארם נהריים, חאן, קריית ספר. המרחק בין המקומות ממחיש את האימפריה האורمية, ולעומתה את היישועה של הקב"ה בגירושם מן הארץ.

יחידה 8 - אход בן גרא ושמגר בן ענת (יב - לא)

13 ספר שופטים | פרק ג'

12. לפיכם אוור של חרב פיפיות ושל חרב רגילה. אויר חרב טובה
וונח? מודען?

13. מה ניתן ללווד מההנוגדים של עבד עגלון ברכ' השמתני
במסדרון ולא נכונו לחזרו של עגלון?

14. ספחו ואורו בלשונכם את אשר קרה בין אход לעגלון.

שאלת הפנים: מה לדעתכם בכך למן הגיהותם דבוק עט
אוורעים כה מסוכנים ומסוכנים?

15. לפיכם אוור של מלמד בפרק. מה מיחד ברכ' ששמגר בן ענת
הכה את הפלשתים עם כליז זה?

שלמוד בפרק

12 ספר שופטים | פרק ג'

יחידה 8 - אход בן גרא ושמגר בן ענת (יב - לא)

8. מודיעו מה היה תוא עיגלון מלך מואב לישראל?

9. עיינו במפה של פלשתים וננו במחבורת:
באוה אוור לאי אוחץ מרכ' עילון?
ליל אייל שבטים הוא בערך איזיין?
מדוע עיגלון ברוח בכעל בירתו דוחק את מואב ועמלק?

10. כמה שנים עברו בני ישראל את עגלון?

11. כיצד הכה אход את עזבמו לקראות המבישה עם המלך?

קדמה

המלחמה העיקרית המתוארת ביחידה זו היא כנגד שלושה עמים - עمون, מואב ועמלק שמניהם היה עגלון מלך מואב. מואב שכנה בעבר הירדן המזרחי מנהל ארנון בצפון ועד הר שער בדרום. גם עמון שכנה בעבר הירדן המזרחי, במצרים הגלעד עד היבוק העליון. עמלק היה בנוי משבטים נודדים. עיקר מקום נודודיהם היה במדבר סיני, בפארן ובנגב המערבי. לעיתים הם עברו למדבר הגובל עם מואב ועמון. עגלון מלך מואב אחד את שלושת העמים כדי לנצח את ישראל.

באופן כללי נאמר, שקיימות שתי אפשרויות לצאת למלחמה: האפשרות הראשונה היא מלחמה גלויה לעין כל. הבעה באפשרות זו היא שהאوبיב יכול להתכוון לקרה ההתקפה.

חרב פיפיות - רוב החרבות בתקופה ההיא היו חרבות - מגל. במלחמות זו השתמש בחרב יירה בעלת שני צדדים חדים שהיתה חזקה יותר וקטלית יותר, ובזה שילבו בין מידת הפתעה וטכסיים המלחמה.

לעתים, עם ישראל לא היה מצויד בכלי נשק מיוחדים אלא בכלים פשוטים כגון מלמד בקר, כלי אורך וחוד של מתכת בקצחו להמרץ בו את השוורים הרותמיים למחרש, וזה הספיק לנצח את המלחמה. שימוש במלמד הבקר מלמד על חבורה של חקלאים שנלחמים עם כל החקלאות שלהם.

עיסוק בתכנים המרכזים

1. איזו תוכנות של אהוד בן גרא ניתן ללמידה מעין בפשט הפסוקים.
2. ערכו השוואה בין אופן מלחמתו של אהוד לבן אופן מלחמתו של שmagר בן ענת.

אפשרויות ללמידה ולדעת

עגלו מלך מוואב עבר את הירדן וכובש את יריחו עיר התמירים. סכנת כיבוש עומדת בפני שבט בניין כיון שהוא השבט הקרוב ביותר לעיר יריחו. אהוד בן גרא, בן שבט בניין, חש בסכנה הצפואה, لكن הוא יצא להתקפה.

אהוד הפך לשופט לאחר שנשלח בידי בני ישראל להוכיח את עגלו.

כוונתו הגלואה של אהוד בכניסתו לארכונו של עגלו הייתה למסור לו את המנהה שעם ישראל נותרנים לעגלו. נתינת המנהה מסמלת מעל הכל את השבעוד של ישראל למוואב. אך כוונתו הנסתרת של אהוד הייתה להוכיח את עגלו בארכונו. בפועל זה הוא מסכן את עצמו למען עם ישראל, דבר המלמד על נחישותו ואומץ לבו.

בדרך כלל, בני אדם משתמשים ביד ימין מניחים את חרבם לצד שמאל, כך יותר נוח להם לשלווף את חרבם. אהוד היה שונה מרוב בני אדם, הוא היה איטר יד ימין כולם שמאל. שומרו הארכון של עגלו בדקו אותו לצד שמאל לראות אם הוא מניח חרב לצד שמאל כפי רוב בני אדם. אהוד השתמש בכך הפתעה כאשר הוא שלף את חרבו מצד ימין ולא מצד שמאל, מהצד שעגלו כלל לא ציפה לו. מותו של עגלו מתואר בפסוקים באופן מאוד משפיל.

אהוד בורך מארומו של עגלו ומנצל את הזמן בו עדין לא יודעים על מותו של עגלו. הוא מוביל את כל המערכת והעם הולך אחריו. אכן, המלחמה הפתיעה את מוואב והניצחון של ישראל היה מוחלט (אם כי תשועתו לא הצליחה להביא ישועה מוחלטת לישראל כפי שהוא בשירת דבריה פרק ה, 1 – 2).

שmagר בן ענת היה השופט הבא. הפלשתים הם עמים שהגיעו מהאי קרתים ומהופי צפון הים התקיכו והתיישבו במערבה של ארץ ישראל. הם החלו לדוחק את עם ישראל מכיוון מערב. למרות שהפלשתים היו לוחמים מיומנים ומאומני קרב בעלי החיים וכידונים, שmagר בן ענת הצליח בעזרת חקלאים הנלחמים מלמד הבקר להביא את הישועה לעם ישראל. דבר זה מלמד כלל חשוב באמונה שכאשר ישראל עוסקים רצון אביהם שבשמיים, הם נוטע בהם כח להלחם ולנצח את אויביהם אפילו עם כלי מלחמה פשוטים ונחותים.

המסרים העולים מן היחידה

1. **גבורה** - אהוד בן גרא השופט יצא להילחם בעצמו ולהתמודד מול עגלון מלך מוואב בעצמו.
2. **יראת כבוד ה' של עםים אחרים** - עגלון מכבד את ה' וכשהוא שומע שאhood רוצה לאמר לו דבר בשם ה' - הוא קם ונעמד.

הצעות להמצאות ולהרחבות

1. ניתן לשוחח על "איטר יד ימינו", מדוע הכתוב ציין זאת? אפשר לברר אם בכיתה ישנים שמאליים, מצד אחד מה היתרונות להשתמש ביד שמאל, ומצד שני מה החסרון לשימוש ביד שמאל? אפשר לתת לכלל הכתיבה משימה להשתמש ביד החלשה. אח"כ לדון בכיתה מה הקשיים שהיו בזמן השימוש ביד החלשה.
2. יש להראות על המפה היכן נמצאת מוואב ביחס להר אפרים, והיכן נמצא נהר הירדן.
3. יש לצייר שתי דמויות. הראשונה שמנה וגדולה (כמייצגת את עגלון), השנייה חכמה (כמייצגת את אהוד). בכיתה ניתן לדון מי הדמות שיוכלה לנצח במלחמה, האם השמנה והגדולה או החכמה? כיצד אנו משתמשים בחכמה כדי לנצח בחיים שלנו?